

НОВІ ПРОФЕСІЙНІ РОЛІ І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ОСВІТНІХ ЗМІН

Палько Тетяна Василівна, доцентка кафедри
педагогіки та психології Закарпатського ІППО,
кандидатка психологічних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2273-1472>

Анотація. На основі проведеного теоретичного аналізу психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, інформаційних джерел з проблеми дослідження і практичної діяльності Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти розглядаються нові професійні ролі і завдання педагога, що відбуваються у сучасній освіті: надання пріоритету формування життєвих соціально і професійно значущих якостей, аналітичне мислення та інноваційність, використання технологій, взаємодія з іншими – лідерство та соціальний вплив, принципова зміна цілей освіти, зміна характеру відносин у системі «педагог-учень», заміна базових установок традиційної освіти на принципово нові тощо.

Ключові слова: агент змін, тьютор, фасилітатор, модератор, коуч, ментор.

Вступ. В умовах змін, які відбуваються сьогодні в освіті розширюються функції та можливості вчителя, з'являються нові соціально-професійні ролі педагога в освітньому процесі. У Концепції Нової української школи зазначено, що сучасний вчитель – це агент змін, тьютор, фасилітатор, модератор, коуч, ментор[1]. Для того, щоб опанувати всі ці нові ролі, а відтак відповідати запитам учасників освітнього процесу вчитель постійно повинен займатися самовдосконаленням, саморозвитком. Учитель — це постійний учень. Він оволодіває новими методиками, новітніми технологіями навчання, але водночас потребує підтримки і поради. Такий супровід можна отримати педагогу у першу чергу від викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти, які

визначають разом з ним нові професійні ролі і завдання, обговорюють проблеми, збагачують новими ідеями, щоб навчитися не тільки подоланню труднощів у своєму особистісно-професійному становленні, вмінню виходити із кризових ситуацій гідно, з найменшими втратами (емоційними чи психологічними), але й вибудувувати свою власну професійну траєкторію.

Мета дослідження. На основі проведеного теоретичного аналізу психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, інформаційних джерел з проблеми дослідження і практичної діяльності Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти під час організації дистанційного навчання визначити нові ролі і завдання педагога в умовах змін, які відбуваються нині в освіті.

Матеріали і методи дослідження. Завданнями проведеного дослідження виступили: конкретизація змін в освітній галузі і відповідно ролей та завдань педагога, які виникли у процесі цих змін; визначення траєкторії професійного розвитку підготовки педагога у закладі післядипломної педагогічної освіти. Застосовано аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, інформаційних джерел з проблеми дослідження і практичної діяльності Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти під час організації дистанційного навчання з проблеми дослідження.

Результати дослідження. Оновлений перелік навичок, важливих для успіху в 2025 році від Світового економічного форуму у Давосі змушує замислитись над тим, чи готує сучасна школа до такого майбутнього. Звіт «Майбутнє робочих місць» створено за результатами опитування керівників глобальних компаній. Ці топ-менеджери поділилися думками щодо того, які навички знадобляться їхнім працівникам у майбутньому. Наразі керівники спрогнозували свої потреби на 2025 рік. Оприлюднений перелік умінь здається глобальним, далеким від школи і майже недосяжним, тож виникає закономірний сумнів щодо того, чи готує система освіти до таких змін. Ось ці 10 топ-навичок: аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання та навчальні стратегії; комплексне вирішення проблем; критичне мислення та

аналіз; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерство і соціальний вплив; використання, моніторинг і контроль технологій; проектування технологій та програмування; стійкість, стресостійкість та гнучкість; аргументованість, вирішення проблем та генерування ідей. У звіті також зазначається, що новий розподіл праці між людьми та машинами призведе до ліквідації 85 мільйонів робочих місць в 15 галузях у всьому світі. Водночас очікується поява 97 мільйонів нових ролей у секторах створення штучного інтелекту і контенту та у сфері догляду за дітьми і людьми похилого віку[2]. Відповідно, щоб ці зазначені вище навички розвинути у здобувача освіти, потрібно розпочинати з навчання нового покоління вчителя, або «перенавчання» в закладах післядипломної педагогічної освіти з наголосом на індивідуалізації навчання, допомогти слухачу проявити себе в нових для нього ролях.

З метою визначення нових ролей і завдань, які виконує сучасний педагог, з педагогічними працівниками – слухачами курсів підвищення кваліфікації Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти на платформі Zoom застосовуються різноманітні інтерактивні вправи, однією з яких є **«Коло ідей»**. Цей метод є ефективним у вирішенні гострих суперечливих питань та базовим для створення списку загальних ідей. Метою методу є залучення всіх учасників до дискусії. Учасники за допомогою використання QR-кода на платформі Mentimeter виділяють одну з найбільш характерних рис сучасного педагога (рис.1).

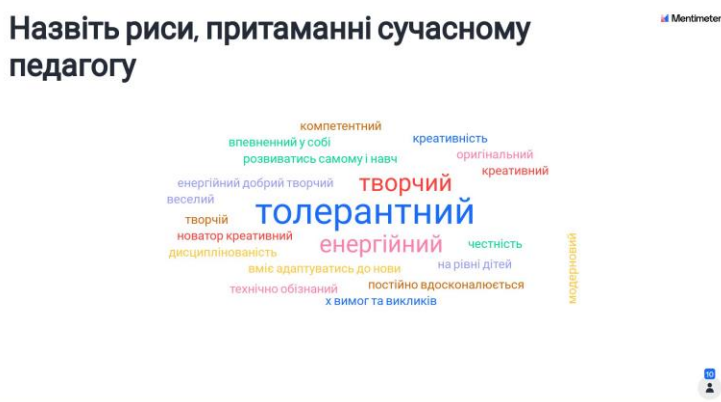

Рис.1

Ця вправа окреслила набір рис сучасного педагога, якими він володіє вже сьогодні і які йому допомагають знаходити спільну мову з дітьми нового покоління – Альфа-дітьми, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно-напруженому середовищі і потребують партнерської взаємодії з боку дорослих. За допомогою наступної подібної вправи **«Нові професійні ролі»** педагогічні працівники вибудовують ланцюг асоціацій щодо поняття «педагог», тобто які ролі виконує педагог під час здійснення своєї професійної діяльності. Відповіді були наступні: новий учитель – агент змін; вмотивований вчитель; той, хто завжди зрозуміє, підтримає; налагоджує комунікативну взаємодію; разом з дитиною працює над визначенням і розвитком її індивідуальних інтересів, пізнавальних можливостей та здібностей; допомагає їй зрозуміти не тільки світ довкола, а й себе; організатор процесу колективного розв'язання проблем; сприяє розвитку здатності школяра долати труднощі та досягати цілі; досвідчений і надійний помічник, порадник, наставник, партнер. Тобто педагоги за допомогою таких інтерактивних вправ самі визначають свої ролі і завдання в умовах тих змін, які висувають їм вимоги часу, суспільство і власне здобувачі освіти. Ми бачимо, що всі перераховані педагогами ролі і завдання відповідають тим критеріям, які характеризують учителя-тьютора, фасилітатора, модератора, коуча, ментора. Таким чином, варто говорити про нові соціально-професійні ролі учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як того, хто є агентом змін в індивідуальній освітній траєкторії дитини, але ці зміни педагог повинен розпочати із себе вже сьогодні.

Висновки. У своїй діяльності педагогу варто переосмислити власну позицію в освітньому процесі, оновити професійне мислення, зосередити свою увагу на самоосвіті, систематичному аналізі власної педагогічної діяльності і в цьому можуть допомогти викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти. Отже, застосовуючи у роботі з педагогічними працівниками інтерактивні технології, ми домагаємося того, що вони самі осмислюють і визначають потреби часу, а відповідно і коло своїх ролей і завдань.

ДЖЕРЕЛА

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf> (дата звернення 21.11.2020)

2. Пасічник О. Навички майбутнього: що розвивати в сучасних учнях. URL: <https://osvita.ua/school/reform/77179/> (дата звернення 22.11.2020)